

Starounětický hrob z Chotětova, okr. Mladá Boleslav

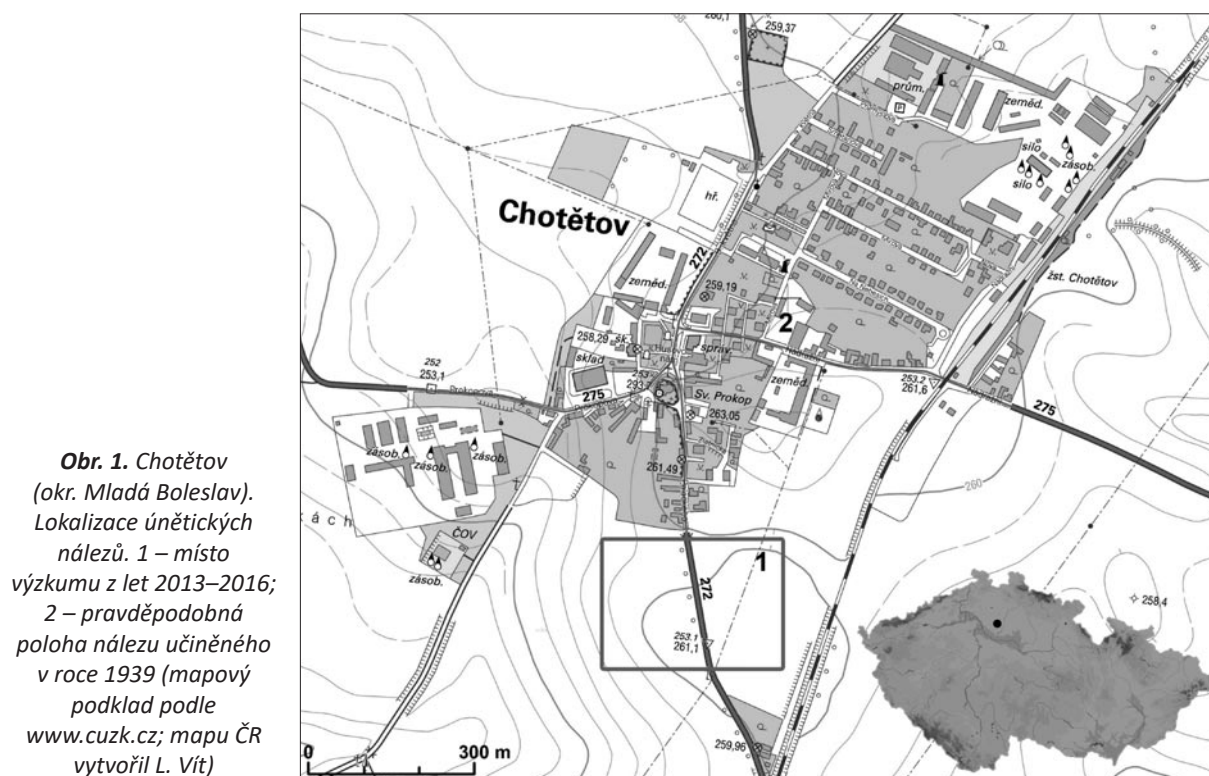
Michaela Langová – Jarmila Švédová

ÚVOD

V letech 2013–2016 byly Ústavem archeologické památkové péče středních Čech na stavbě komunikace pro kolonii rodinných domků a následně i při výstavbě samotných domů na jižním okraji obce Chotětov (okr. Mladá Boleslav, Středočeský kraj) zdokumentovány převážně sídlištní objekty náležející do období eneolitu, starší doby bronzové a přechodného horizontu HD/LTA (*obr. 1:1*). Mimo hrob, který je předmětem tohoto článku, bylo ze starší doby bronzové v rámci výzkumu odkryto několik sídlištních objektů z mladší fáze únětické kultury, mj. základ domu se žlabovo-kulovou konstrukcí (*Švédová 2014; 2015; 2016*).

Doklady osídlení ze starší doby bronzové nebyly na katastru Chotětova zjištěny poprvé. V roce 1939 byly ve dvoře statku čp. 35 (*obr. 1:2*) při kopání žumpy nalezeny dvě celé nádoby o průměru asi 25 cm a dno třetí nádoby (*Sine autor 1939a¹; 1939b; 1939c; Čechelský 1939; Kamper 1939a; 1939b*). Únětická keramika byla nalezena také v roce 1959 při výkopu pro vodovod, nález ale není bohužel blíže lokalizován.²

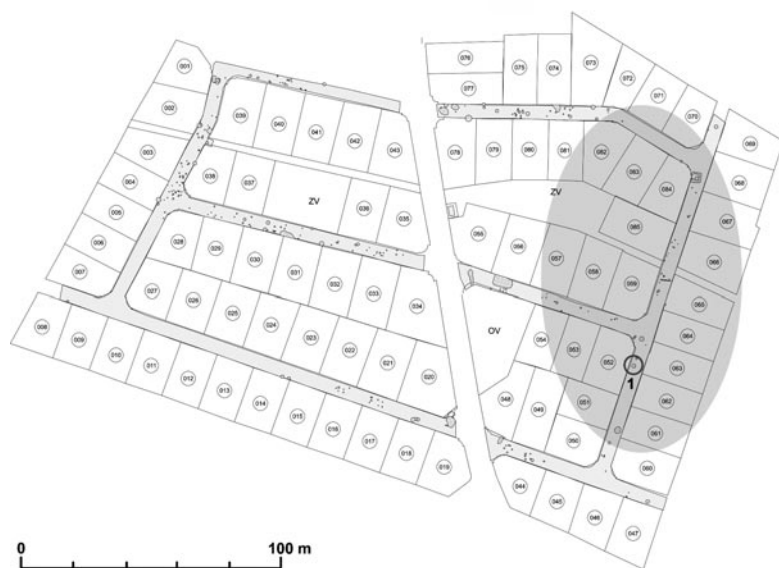
Zkoumaná plocha se nachází jižně od obce Chotětov, po obou stranách komunikace II/272 vedoucí do části obce Chotětov-Chudoplesy, na tratích Do Háčků a Na Černavě, ppč. 590, 591, 592, 596–601, 890, 1014. Rozprostírá se na návrší s vysoce bonitní luvičkou černozemí³ a poměrně různorodým podložím v nadmořské výšce 260 m. Část lokality východně od stávající komunikace je na vrcholu návrší tvořena

¹ V archivu ARÚ Praha je zpráva uložena pod číslem 715/1934, přímo na zprávě je uvedeno číslo 715/1939.

² Archiv archeologického oddělení Muzea Mladobolesavska.

³ <http://bpej.vumop.cz/30200>, staženo dne 14. 1. 2017.

Obr. 2. Chotětov (okr. Mladá Boleslav). Plán výzkumu komunikací v roce 2013. 1 – starounětický hrob; šedě vyznačena koncentrace mladoúnětických sídlištních objektů

stranný přítok Bezenského potoka dříve pramenil nedaleko lokality. Stejně tak tvar terénního reliéfu nevyklučuje existenci původního levostranného přítoku potoka Košáteckého (kromě současných map velmi dobře patrné již např. na druhém vojenském mapování).

šterkovou terasou, která pozvolna přechází v jemný písek, zatímco směrem k západu se mění ve vátou spraš. Celkové převýšení svahu na prozkoumané ploše činí cca 15 m. Nejbližší vodní zdroj v současnosti představuje Bezenský potok, pravobřežní přítok Jizery, vzdálený od lokality cca 1,7 km východním směrem, a Košátecký potok, který lokalitu obtéká ve stejné vzdálenosti na západě. Dle map stabilního katastru a třetího vojenského mapování je patrné, že tok Bezenského potoka prošel několika regulacemi. Díky topografii terénu lze předpokládat, že původní koryto vodoteče sahlo západněji, blíže ke zkoumané lokalitě, zhruba do vzdálenosti 1 km od ní. Podle geomorfologie terénu není vyloučeno, že dnes bezejmenný pravo-

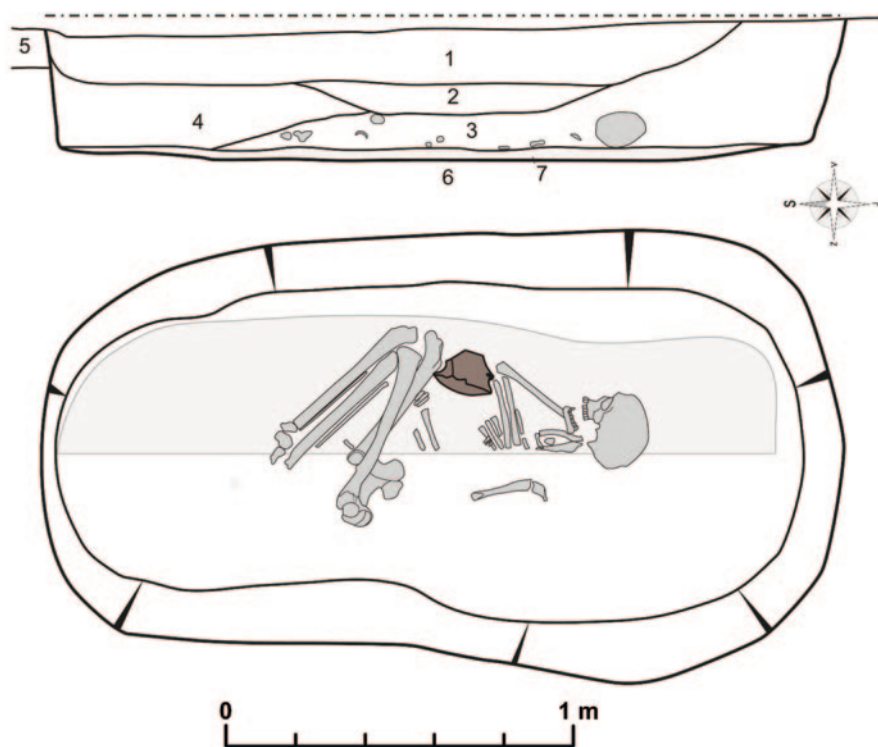
POPIS NÁLEZOVÉ SITUACE

V květnu 2013 byly při skrývce ornice pro komunikace a inženýrské sítě zjištěny archeologické situace převážně sídlištního charakteru (307 objektů) a jeden hrob (obr. 2). Celou zkoumanou plochu pokrývala mocná vrstva ornice a pod ní obohacený humusový horizont, který místy přecházel ve vrstvu antropogenního původu s nízkým obsahem převážně keramického materiálu, pod níž se rýsovaly samotné archeologické objekty. Zastoupeny jsou kúlové a sloupové jámy, dále 15 zásobních jam, tři hliníky, dalších 44 středně velkých objektů, 3 studny (?) a 2 žlaby. Ze sídlištních nálezů je třeba kromě běžných kúlových konstrukcí zmínit základ domu se žlabovo-kúlovou konstrukcí (obj. 36) datovaný do mladší fáze únětické kultury a několik polozemnic datovaných do přechodného období HD/LTA. K navýšení počtu archeologických situací došlo v následných výzkumných sezónách, které byly spojeny s výstavbou jednotlivých rodinných domků – zde bylo však možné dokumentovat pouze řezy základových pasů. Ze vzorkování profilů výkopů byl získán poměrně četný keramický materiál zlomkovitého charakteru (Švédová 2014; 2015; 2016).

Kostrový hrob zjištěný v prostoru komunikace na ppč. 597/36 mezi parcelami pro rodinné domy na ppč. 596/51 a 596/49 je na lokalitě ojedinělou záležitostí (obr. 2:1). Nacházel se v mírně svažitém terénu, který klesal ve směru S–J. Podloží je zde tvořeno spraší. Hrob byl bohužel zpočátku kopán jako běžný sídlištní objekt na poloviny, přičemž nejdříve byla vybrána západní polovina objektu. Kvůli této skutečnosti došlo k odebrání části skeletu bez preparace a jeho částečnému mechanickému poškození – konkrétně několika žeber a části kostí pletence levé horní končetiny.

Maximální zjištěné rozměry hrobové jámy činí 234 x 131 cm, orientována byla delší stranou ve směru S–J, dle geodetické dokumentace s odchylkou 11,3° na V. Hloubka od povrchu skrývky dosahovala 34–39 cm, celková hloubka hrobu od povrchu současného terénu činila cca 95–100 cm. Hrobová jáma měla v půdoryse nepravidelný kvadratický tvar s oblými rohy, mírně se zužujícími stěnami a ploché dno s minimálními odchylkami (obr. 3). Ve východní polovině hrobové jámy se posléze při řádné preparaci podařilo ve dně zjistit pozůstatek pravděpodobně podložky z organického materiálu (v plánu vyznačeno sv. šedou barvou – vrstva č. 7), která se v terénu jevila jako tmavě šedohnědá jílovitá hlína střední ulehlosti a původně se zřejmě nacházela pod celou plochou skeletu. Žádná další úprava hrobové jámy nebyla zjištěna. Hrobová výbava byla chudá, sestávala pouze z jedné keramické nádoby (obr. 4).

Na dně jámy byl nalezen skelet ve skrčené poloze na pravém boku hlavou k jihu, obličejem k východu. Nohy zemřelého byly poměrně silně pokrčeny tak, že kolena se nacházela až před jeho břichem.

Obr. 3. Chotětov (okr. Mladá Boleslav). Staroúnětický hrob. 1 – na fotografii je patrné přebrání západní poloviny objektu; 2 – plán hrobu, šedě vyznačena plocha organické podložky, na profilu pod číslem 7 (foto a kresba J. Švédová)

Pravá ruka byla skrčena před trupem a její dlaň směřovala pod hlavu, levá ruka byla natažena podél těla. Dle antropologického posudku byl v hrobě uložen dospělý muž, který zemřel ve věku 35–40 let (detailní popis polohy skeletu a komplexní antropologické vyhodnocení viz *Beran-Cimbůrková 2014; 2017*).

ANALÝZA KERAMIKY A DATACE

Před břichem zemřelého byla na bok uložena vyšší mísa⁴ s horizontálním uchem a s rytou třásňovou výzdobou na plecích (*obr. 4*). Mísa je lehce esovitě profilovaná s mírně ven vyhnutým okrajem a slabě

⁴ Pro tento tvar užíváme označení „mísa“, přestože může být někdy označován i jako „hrnec“ (*Zich 1996*) nebo „hrnec s úzkým ústím“ (*Bartelheim 1998*).

vyklenutým tělem, hrdlo není od podhrdlí nijak odsazeno. Masivní mírně nepravidelné ucho není přesně vodorovné, ale směřuje mírně šikmo dolů, a i zbytek nádoby je značně nepravidelný (patrně především na obr. 4:2a). K výrobě byl použit jemně plavený materiál, přesto je nádoba relativně silnostěnná a přibližně v místě vyklenutí těla je síla stěny výrazně užší. Výzdoba se skládá ze dvou mírně šikmo k uchu se svazujících paralelních linií a devíti na nich zavěšených svazků trojitých velmi krátkých svislých rýh o délce 9–13 mm. Jeden z těchto svazků je umístěn i pod uchem, kde však není doplněn o horizontální linii (detail výzdoby viz obr. 4:2b).

Tvarově se mísa nejvíce blíží typu „K2.3“ podle M. Bartelheima (1998, 33), je ale na rozdíl od něj zdobená a má horizontální ucho. Míse z Chotětova jsou velmi podobné mísy s horizontálním uchem z Dolních Počernic (Hásek 1959, 17, Tab. XI:1; Moucha 1963, 27, Abb. 11:36), Radonic (Moucha 1963, 45, Abb. 21:9), Zlončic (Moucha 1963, 31, Abb. 32:6) a Sulejovic (Zápotocký 1982, 382, obr. 13:7,12), které V. Moucha označuje jako „lovosický typ“ a řadí je do svého třetího stupně (Moucha 1963, 27, 31, 45). Mísy z Radonic a Zlončic jsou navíc na plecích zdobené dvojicí horizontálních rýh. Obdobný tvar se vyskytuje také v kombinaci s vertikálním uchem, jako např. hluboká mísa ze Zlonína (Stocký 1926, 14–15, tab. 3:12) nebo Dolních Počernic (Hásek 1959, 29, Tab. XXVI:2; Moucha 1963, 27, Abb. 11:14), kterou ale V. Moucha řadí k protoúnětické kultuře (Moucha 1963, 27).

Častěji se vyskytují podobné mísy s méně otevřenou profilací a více kulovitě vyklenutým tělem označované M. Bartelheimem jako typ „K2.2“ a přiřazované do jeho 1. stupně (Bartelheim 1998, 98). Známe je např. z Hrdel (Pleinerová 1966, 352–353, obr. 5:9), kde ji I. Pleinerová (1966, 352) řadí do svého stupně IB, nebo Semic (Bartelheim 1998, 252, Taf. 31:11). Časté jsou také tvary více rozevřené (shodně s exemplářem z Chotětova), jako např. mísy z Běšic (Pleinerová 1966, 416, obr. 46:4), Malé Černoci (Pleinerová 1966, 406–410, obr. 42:1,2) nebo Bíliny-Nového sídliště (Sine autor 1940a, 107; Pleinerová 1966, 425–426, obr. 50:8), které ale mají výrazně oddělné hrdlo od podhrdlí a které jsou I. Pleinerovou řazeny do jejího II. stupně (Pleinerová 1966, 416, 408). Mísa z Chotětova se morfologicky nachází někde na hranici obou tvarů.

Trášeňová výzdoba je pro tento tvar značně neobvyklá, zcela běžně se však vyskytuje na soudobých koflicích a džbánkách náležejících starší únětické kultuře (Bartelheim 1998, 99), které mají ale zpravidla vertikální ucho. V kombinaci s horizontálním uchem byla užita na staroúnětické nádoby z Chraberců u Loun (Kučera 1895, 449–450, obr. 1; Pleinerová 1966, 374, obr. 17:3), na které je shodně s chotětovským exemplářem jeden svazek svislých rýh umístěn i pod uchem.

Ze zásypu hrobu pochází celkem 17 drobných fragmentů keramiky o maximální délce 19–45 mm a celkové váze 95 g. Blíže určitelné jsou pouze dva zlomky ven vyhnutého okraje a jeden drobný fragment ze dna nádoby (obr. 4:3). Všechny zlomky jsou poměrně omleté, vzájemně nesourodé, a odpovídají tak charakteru „reziduálního materiálu“ (Kuna 2012, 177).

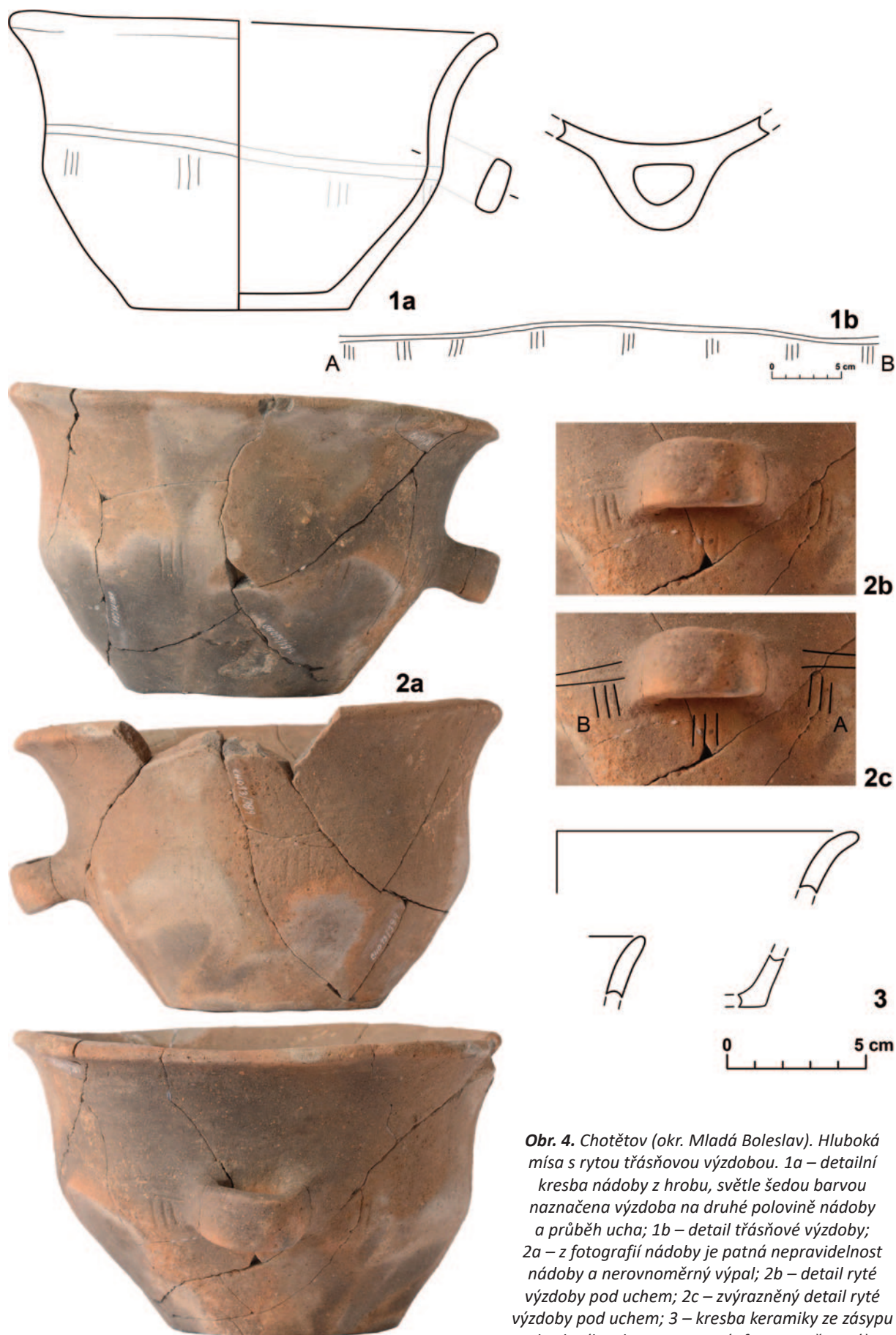
Na základě zhodnocení morfologických a výzdobných prvků je možné nádobu z Chotětova zařadit do staršího období únětické kultury (B A1), s největší pravděpodobností na počátek 2. stupně podle M. Bartelheima (1998), resp. do 3. stupně V. Mouchy (1963). Nálezy keramiky ze zásypu hrobu tuto dataci nevyklučují.

STAROÚNĚTICKÉ OSÍDLENÍ MLADOBOLESLAVSKA

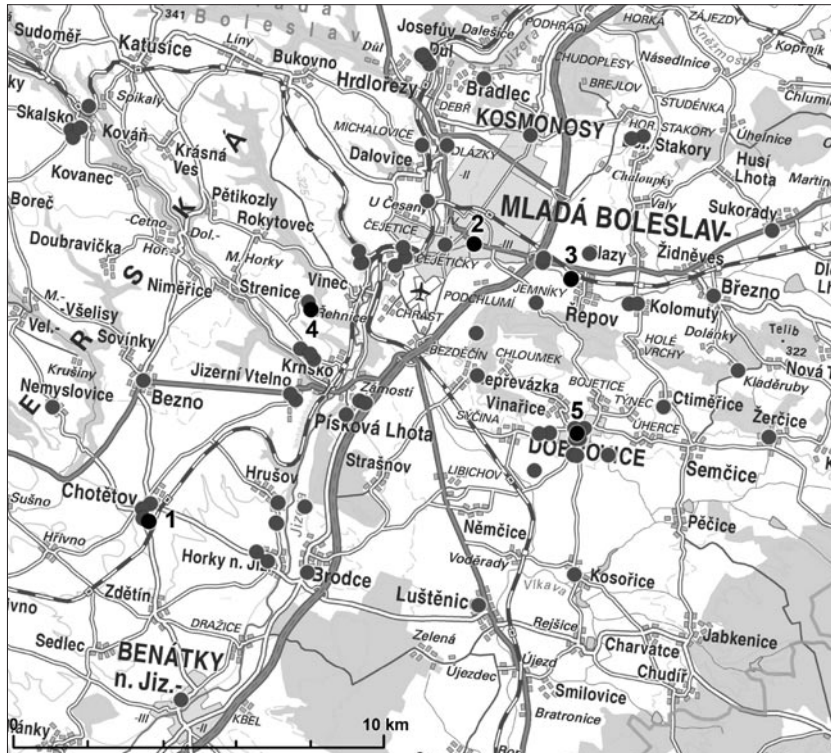
Pro starší fázi únětické kultury na Mladoboleslavsku shledává V. Moucha (1961, 161) velmi řídké osídlení a domnívá se, že oblast nebyla osídlena systematicky (Moucha 1963, 49). Absenci nálezů ze starší fáze potvrzuje o více než 30 let později také M. Bartelheim (1998, 157) a ani dnes není situace výrazně jiná – v případě nálezu z Chotětova se jedná teprve o pátou lokalitu, kterou je možné do tohoto období zařadit (obr. 5:1–5).

Již od otevření Sajdlovy pískovny v Řepově v ní byly objeveny hroby únětické kultury. Poté, co zde bylo v roce 1931 podle odhadu majitele zničeno minimálně 60 hrobů, byl v létě 1931 zahájen výzkum R. Turkem (1932a) a poté na podzim L. Horákovou-Jansovou (1932a; 1932b; 1933a), který pokračoval i v roce 1932 (Horáková-Jansová 1933b; Archiv archeologického oddělení Muzea Mladoboleslava). V rámci výzkumů zde bylo postupně odkryto 37 hrobů ze starší doby bronzové. Mezi nalezenými nádobami byly také koflíky s oble vyklenutým tělem a malé vakovité džbánky s nízko posazenou oblou výdutí (Horáková-Jansová 1933b). Na základě nálezů keramiky je do starší fáze únětické kultury možné přiřadit 5 hrobů odkrytých v rámci výzkumů.⁵ Další staroúnětické nádoby pocházejí z hrobů narušených těžbou písku ještě před zahájením výzkumu – např. džbánek s rytou trášeňovou výzdobou, džbánek

⁵ Jedná se o hroby č. 7, 27, 28, 29 a 32.

Obr. 4. Chotětov (okr. Mladá Boleslav). Hluboká mísa s rytou třásňovou výzdobou. 1a – detailní kresba nádoby z hrobu; světle šedou barvou naznačena výzdoba na druhé polovině nádoby a průběh ucha; 1b – detail třásňové výzdoby; 2a – z fotografií nádoby je patná nepravidelnost nádoby a nerovnoměrný výpal; 2b – detail ryté výzdoby pod uchem; 2c – zvýrazněný detail ryté výzdoby pod uchem; 3 – kresba keramiky ze záspy hrobu (kresba M. Langová; foto Z. Kačerová)

Obr. 5. Mapa největší koncentrace nálezů ze starší doby bronzové na Mladoboleslavsku s vyznačením staroúnětických nálezů: 1 – Chotětov; 2 – Mladá Boleslav; 3 – Řepov; 4 – Řehnice; 5 – Dobrovice (mapový podklad: www.cuzk.cz)

s nízko posazenou oblou výduť a horizontálním svazkem rytých linií nebo několik téměř kulovitých koflíků, v jednom případě s rytým svazkem horizontálních rýh na podhrdlí (Horáková-Jansová 1933c).

V Řepově byla během výzkumu odkryta část staroúnětického pohřebiště, jehož původní rozsah nelze vzhledem k značnému množství zničených a neodborně vyzvednutých nádob dnes již stanovit. Dochované nádoby ze starší fáze únětické kultury je možné chronologicky zařadit do druhého a třetího stupně V. Mouchy (1963), s eventuálním přesahem některých tvarů do stupně čtvrtého. Většina hrobů z pohřebiště však spadá do mladší únětické kultury, a to klasické i poklasické fáze.

R. Turek (1932b) informuje o nález z Mladé Boleslavi, který byl „před lety“ učiněn v prostoru zahrady bývalé restaurace Flakovka v Jičínské ulici. Kromě jiných nálezů, které je možné přiřadit do mladšího období únětické kultury, zde byla nalezena mísa lovosického typu, kterou V. Moucha (1963, 48) datuje do svého třetího stupně.

Obdobný charakter má i nález z katastru Dobrovice, odkud zpráva (Sine autor 1940b) vyobrazuje dvě staroúnětické nádoby doplněné o stručnou informaci „Dobrovice (Mladá Boleslav) sídliště“. Jedná se o vysoký vakovitý džbán s mírně ven vyhnutým okrajem, páskovým uchem na podhrdlí a s trášňovou výzdobou na plecích, který je možné zařadit do druhé, ev. třetí fáze V. Mouchy (1963), a džbánek s mírně stlačenou maximální výduť, mírně ven vyhnutým okrajem, páskovým uchem na podhrdlí a třemi rytými horizontálními liniemi na plecích nádoby spadající do třetí nebo čtvrté fáze V. Mouchy (1963). K roku 1940 se k Dobrovici neváže žádná další zpráva o nálezech sídlištního charakteru ze starší doby bronzové a nálezy tak není možné propojit s jinou konkrétní akcí, a tedy ani přesněji lokalizovat. Vzhledem k četnosti sídlišť ze staršího úseku únětické kultury v Čechách a perfektnímu stavu dochování nádob je zřejmě pravděpodobnější spíše pohřební kontext.

Další hrob ze starší fáze únětické kultury byl objeven v roce 1960 v Řehnicích při hloubení silážní jámy u místního kravína na ppč. 334/1. Hrob byl silně poškozen – nohy skeletu byly omylem považovány za kořeny a rozbity krumpáčem. Skelet byl netypicky uložen na levém boku hlavou k východu s rukama skrčenými před obličejem. Podle místních obyvatel se u nohou nacházela nádobka, která byla rozbita. Po jejím sebrání a slepení se podařilo identifikovat části dvou nádob, a to dna blíže neurčitelné nádoby a část těla vakovitého džbánu s uchem. Za páneví skeletu byla nalezena ještě malá pazourková čepelka (Plesl 1960; 1962). I přes neobvyklou orientaci hrobové jámy a uložení skeletu na levém boku řadí E. Plesl (1962, 266) hrob do staroúnětické kultury. Nalezená keramika bohužel nebyla publikována, a její dataci tak nelze ověřit ani upřesnit. V. Moucha (1963, 48) nicméně shodně uvádí dataci hrobu do staroúnětické kultury.

Do starší fáze únětické kultury by mohly teoreticky náležet i některé další nálezy, jejichž přesnější dataci však není možné určit. Kromě nálezů, které byly zařazeny pouze obecně do únětické kultury a u kterých dataci nelze zpřesnit (především u starších a nepublikovaných nálezů), se tento problém týká relativně četných nálezů kamenných sekeromlatů se žlábkem, které navazují na eneolitickou tradici⁶ a jejichž datace spadá do období únětické kultury (k dataci naposledy *Turek 2011*, 394–396 a *Tajer 2014* s další literaturou). Existenci těchto sekeromlatů již ve starší fázi únětické kultury potvrzuje nález ze staroúnětického hrobu v Polepech u Kolína (*Dvořák 1926*, 28–29; *Moucha 1954*, 535). Na Mladoboleslavsku se jedná o nálezy z Horních Strakor (*Štiková 1954*), Nemyslovic (Archiv archeologického oddělení Muzea Mladoboleslavska; *Turek 1932b*, 57), Sušna (*Gajdoš 2011*)⁷ a zlomku sekeromlatu z Horního Krnska (Archiv archeologického oddělení Muzea Mladoboleslavska), případně nálezů blíže nespecifikovaných sekeromlatů ze Ctiměřic, Nové Telibi a Pískové Lhoty (vše Archiv archeologického oddělení Muzea Mladoboleslavska). Bez výjimky jde o nálezy bez nálezových okolností, a jejich dataci tedy není možné blíže specifikovat.

V mladší fázi únětické kultury se sídelní obraz Mladoboleslavska značně proměnil (*obr. 5*). Osídlení se výrazně zahustilo, přičemž se soustřeďovalo téměř výhradně v oblasti Mladoboleslavské kotliny, a to především v okolí Jizery mezi Brodci nad Jizerou a Mladou Boleslaví, a kolem dolního toku říčky Klenice. K této centrální oblasti stojí v kontrastu výrazně menší intenzita nálezů v okrajových oblastech, a to i směrem k Labi. Nelze proto souhlasit s tvrzením V. Mouchy (*1963*, 48; *2005*, 11), že se únětické osídlení koncentrovalo především na pravém břehu Jizery až po její ústí. A stejně tak se nezdá pravděpodobné, že by kumulace nálezů kolem Mladé Boleslavi byla způsobena stavem výzkumu. Pozoruhodná je zde vysoká koncentrace depotů (*Moucha 1963*, 49; *2005*, 73) a nálezů jantaru (*Ernée 2012*, 118), která by snad mohla ukazovat na přítomnost dálkové komunikace (*Moucha 2005*, 73; *Ernée 2012*, 122).

ZÁVĚR

Při záchranném výzkumu v roce 2013 byl v Chotětově odkryt teprve pátý nález ze starší fáze únětické kultury na Mladoboleslavsku. Jedná se sice o osamocený hrob, ale i tak představuje důležitý článek do mozaiky struktury osídlení tohoto regionu. Keramika starší doby bronzové v zásypu hrobu by mohla ukazovat na existenci soudobého sídliště v těsné blízkosti hrobu. V rámci výzkumu byly také odkryty sídlištní objekty shodně datované do starší doby bronzové, podle předběžného posouzení ale náleží do mladší fáze únětické kultury, a nejsou tedy s hrobem chronologicky současné.

Drobný nález z Chotětova představuje významnou součást mozaiky osídlení Mladoboleslavska na samém počátku doby bronzové. Zatímco v období protoúnětické kultury se zdá oblast Mladoboleslavska s největší pravděpodobností prázdná, jak naznačuje již V. Moucha (*1963*, 48), nálezy z Řepova, Mladé Boleslavi, Dobrovice, Řehnic a nově z Chotětova ukazují, že v následujících etapách starší fáze únětické kultury zde již s nějakým osídlením musíme počítat – byť velmi řídkým a možná ne trvalým. Kromě hrobu z Řehnic, který nelze blíže datovat, se všechny lokality chronologicky potkávají přibližně ve třetím stupni V. Mouchy (*1963*), v Řepově je možné najít i tvary náležící již do stupně druhého, ze stejného období pravděpodobně pochází také vysoký džbán z Dobrovice. K výraznému nárůstu osídlení dochází na Mladoboleslavsku až v mladší fázi únětické kultury, kdy se tato oblast stává plnohodnotnou součástí únětické oikumeny, v rámci níž zřejmě plnila specifickou roli tranzitní oblasti.

PRAMENY A LITERATURA

- Bartelheim, M. 1998*: Studien zur böhmischen Aunjetitzer Kultur – Chronologische und chorologische Untersuchungen. Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie. Bonn.
- Beran-Cimbůrková, P. 2014*: Chotětov. [Antropologický posudek č. 31, čj. 3394/2014.] Ústav archeologické památkové péče středních Čech.
- Beran-Cimbůrková, P. 2017*: Antropologický rozbor kostrového hrobu únětické kultury z Chotětova, okr. Mladá Boleslav, *Archeologie ve středních Čechách* 21, 245–248.
- Čečelský, V. 1939*: Chotětov. [Hlášení o archeologické akci č. j. 666/1939.] Archeologický ústav AV ČR v Praze.

⁶ J. Neustupný (*1939*, 124) upozorňuje na neprovtřané kamenné sekeromlaty již z kultury se šňůrovou keramikou a pokládá je za jakýsi předobraz sekeromlatů únětických.

⁷ Archeologická databáze Čech [SUSNO/2008/262].

- Dvořák, F.* 1926: Pohřebiště únětické kultury v Polepech u Kolína, *Památky archeologické* 35, 22–45.
- Ernée, M.* 2012: Jantar v české únětické kultuře – k počátkům jantarové stezky, *Památky archeologické* 103, 71–172.
- Gajdoš, T.* 2011: Sušno, okr. Mladá Boleslav, Výzkumy v Čechách 2008, 330–331.
- Hásek, I.* 1959: The Early Únětician cemetery at Dolní Počernice near Prague. *Fontes Archaeologici Pragenses* 2. Pragae.
- Horáková-Jansová, L.* 1932a: Řepov. [Hlášení o archeologické akci č. j. 994/1932.] Archeologický ústav AV ČR v Praze.
- Horáková-Jansová, L.* 1932b: Řepov. [Hlášení o archeologické akci č. j. 1862/1932.] Archeologický ústav AV ČR v Praze.
- Horáková-Jansová, L.* 1933a: Řepov. [Hlášení o archeologické akci č. j. 932/1933.] Archeologický ústav AV ČR v Praze.
- Horáková-Jansová, L.* 1933b: Řepov. [Hlášení o archeologické akci č. j. 934/1933.] Archeologický ústav AV ČR v Praze.
- Horáková-Jansová, L.* 1933c: Řepov. [Hlášení o archeologické akci č. j. 1188/1933.] Archeologický ústav AV ČR v Praze.
- Kamper, Z.* 1939a: Chotětov. [Hlášení o archeologické akci č. j. 643/1939.] Archeologický ústav AV ČR v Praze.
- Kamper, Z.* 1939b: Chotětov. [Hlášení o archeologické akci č. j. 670/1939.] Archeologický ústav AV ČR v Praze.
- Kučera, F.* 1895: Předhistorické nálezy na Lounsku, *Český lid* 15, 449–456.
- Kuna, M.* 2012: Depoziční struktura komponenty. In: Kuna, M. – Němcová, A. a kol., *Výpověď sídlištního odpadu. Nálezy z pozdní doby bronzové v Roztokách a otázky depoziční analýzy archeologického kontextu*. Praha, 172–205.
- Moucha, V.* 1954: Rozbor únětického pohřebiště v Polepech u Kolína, *Archeologické rozhledy* 6, 523–536.
- Moucha, V.* 1961: Lokální vývoj únětické kultury v Čechách, *Památky archeologické* 52, 159–165.
- Moucha, V.* 1963: Die Periodisierung der Úněticer Kultur in Böhmen, *Sborník československé společnosti archeologické* 3, 9–60.
- Moucha, V.* 2005: *Hortfunde der frühen Bronzezeit in Böhmen*. Praha.
- Neustupný, J.* 1939: Únětická závaží a sekeromlaty se žlábkem, *Památky archeologické* 41, 122–125.
- Pleinerová, I.* 1966: Únětická kultura v oblasti Krušných hor a jejím sousedství I., *Památky archeologické* 57, 339–458.
- Plesl, E.* 1960: Řehnice. [Hlášení o archeologické akci č. j. 6155/1960.] Archeologický ústav AV ČR v Praze.
- Plesl, E.* 1962: Únětický kostrový hrob v Řehnicích, okr. Mladá Boleslav, *Archeologické rozhledy* 14, 265–266.
- Sine autor 1939a:* Chotětov. [Hlášení o archeologické akci č. j. 715/1934.] Archeologický ústav AV ČR v Praze.
- Sine autor 1939b:* Chotětov. [Hlášení o archeologické akci č. j. 565/1939.] Archeologický ústav AV ČR v Praze.
- Sine autor 1939c:* Chotětov. [Hlášení o archeologické akci č. j. 636/1939.] Archeologický ústav AV ČR v Praze.
- Sine autor 1940a:* Neue Funde aus dem Sudetengau bis zum 31. XII. 1940, *Sudeta. Neue Folge Band I, 1939/1940*, 104–117.
- Sine autor 1940b:* Dobruvice. [Hlášení o archeologické akci č. j. 4945/1940.] Archeologický ústav AV ČR v Praze.
- Stocký, A.* 1926: Únětická keramika v Čechách. Předběžná studie I., *Památky archeologické* 35, 1–21.
- Štiková, E.* 1954: Horní Strakory. [Hlášení o archeologické akci č. j. 1737/1954.] Archeologický ústav AV ČR v Praze.
- Švédová, J.* 2014: Chotětov, okr. Mladá Boleslav. In: Lutovský, M. a kol., *Terénní výzkumy Ústavu archeologické památkové péče středních Čech v roce 2013, Archeologie ve středních Čechách* 18, 944–945.
- Švédová, J.* 2015: Chotětov, okr. Mladá Boleslav. In: Lutovský, M. a kol., *Terénní výzkumy Ústavu archeologické památkové péče středních Čech v roce 2014, Archeologie ve středních Čechách* 19, 858.
- Švédová, J.* 2016: Chotětov, okr. Mladá Boleslav. In: Lutovský, M. a kol., *Terénní výzkumy Ústavu archeologické památkové péče středních Čech v roce 2015, Archeologie ve středních Čechách* 20, 905.
- Tajer, A.* 2014: Nález kamenné palice s vrubem z lokality Říkovice (okres Přerov), *Ročenka Archeologického centra Olomouc* 2013, 160–170.
- Turek, J.* 2011: Stone Axes in the Bohemian Eneolithic: Changing forms, context and social significance. In: Davis, V. – Edmonds, M. (eds.), *Stone Axe Studies III*. Oxford, 385–398.
- Turek, R.* 1932a: Únětické pohřebiště u Řepova, *Památky archeologické* 38, 55–56.
- Turek, R.* 1932b: Několik únětických nálezů na Mladoboleslavsku, *Památky archeologické* 38, 56–57.
- Zápotocký, M.* 1982: Lovosice a oblast České brány – starobronzová sídelní koncentrace s doklady kovolitectví, *Archeologické rozhledy* 34, 361–405.
- Zich, B.* 1996: *Studien zur regionalen und chronologischen Gliederung der nördlichen Aunjetitzer Kultur. Vorgeschichtliche Forschungen, Band 20*. Berlin.

An Early Únětice culture grave from Chotětov, Mladá Boleslav District

An isolated inhumation grave was unearthed in the area of a new road leading to a group of family houses (Fig. 1:1, 2). On the bottom of the pit, there was a crouched skeleton lying on its right side with the head oriented towards the south. The legs of the deceased were strongly crouched, the right arm was bent in front of the torso, and its palm was directed under the head, the left arm was stretched along the body (Fig. 3). An adult man, aged 35-40 at death, was buried in the grave (Beran-Cimbůrková 2017). In front of the stomach of the deceased, there was deposited a higher bowl with a horizontal handle and incised fringed decoration on the shoulders (Fig. 4). It was lying on its side and can chronologically be placed at the beginning of M. Bartelheim's 2nd stage (1998) or V. Moucha's 3rd stage (1963), i.e. BA1.

No evidence is currently available for settlement of the Mladá Boleslav region by the Proto-Únětice culture and also during the following period, settlement was rather scarce, the Chotětov find is only the fifth site (Fig. 5) which can be classified as dating from the Early Únětice culture period. However, in the late phase of the Únětice culture, there was a steady growth in population density (Fig. 5), numerous finds of hoards and amber from this period indicate that a long-distance route might have passed through that area.

(English by Jan Machula)

Fig. 1. Chotětov. Locations of Únětice culture finds. 1 – find of a grave; 2 – probable location of an earlier find of Únětice culture pottery

Fig. 2. Plan of the 2013 excavation. 1 – Early Únětice culture grave; the grey area marks a concentration of Late Únětice culture settlement features

Fig. 3. Early Únětice culture grave. The grey area on the plan of the grave indicates the position of an organic pad (marked as no. 7 in the profile)

Fig. 4. Chotětov. 1, 2 – deep bowl with incised fringed decoration (+ details of decoration); 3 – pottery recovered from the backfill of the grave

Fig. 5. Early Bronze Age finds in the Mladá Boleslav region with the indication of Old Únětice culture finds

Michaela Langová, Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., Letenská 4, 118 01 Praha 1
langova@arup.cas.cz

Jarmila Švédová, Ústav archeologické památkové péče středních Čech, Nad Olšinami 448/3, 100 00 Praha 10
jarmila.svedova@uappsc.cz
